ननुकर्मभ्यएवमोक्षःसिध्येत्किंज्ञानेनेत्यतआह यद्यदिति शरीरवताकृतंकर्मशरीरयुक्तेनैवभोक्तव्यंयतःकर्मफलस्यदुःखादेरायतनमाश्रयःशरीरंनत्वशरीरआत्माऽतोऽशरीरत्वलक्षणोमोक्षोनशारीरेणकर्मणा सिध्यतीत्यर्थः ॥ २१ ॥ तर्हिवाचिकेनजपादिनामानसिकेनध्यानादिनावामोक्षःसिध्यतीत्याह वाचेति बाङ्मनसाभ्यांकृतंकर्मतद्वतैवभोक्तव्यं नतुतदतीतंवस्तुगोचरयेदित्यर्थः ॥ २२ ॥ कर्मणिगुणःस त्वंरजस्तमोवाकर्मगुणस्तं ॥ २३ ॥ अयथाप्रतिकूलंस्रोतःप्रवाहंजलवेगेनाभिपातीभवतिनत्विच्छया तथाकर्मपुरुषोप्युपैतिअनुवर्तते तत्रैवंसतिशुभेतोषोनत्वशुभेइतिमौढ्यमेवेत्यर्थः ॥ २४ ॥ एवं कर्मगतिमुक्त्वाज्ञानंवक्ष्यामीतिप्रतिजानीते यतइति आत्मवंतोजितचित्ताजगद्यतिक्रम्ययत्तत्पदंयांति परंश्रेष्ठंयत् ॥ २५ ॥ यत्रसादिहीनमपि तान्पंचप्रकारान्रसादीन्जनानांभोक्तॄणामर्थे ससृजेउत्पा दितवत् अवर्णंलोहितशुक्लकृष्णवर्णंप्रधानंरजःसत्त्वतमोमयंतदन्यत् ॥ २६ ॥ सत्प्रधानपरमाण्वादि असत्शून्यं सदसत्अनिर्वचनीयंमायाशबलं अतएवाक्षरंअपरिणामि नासदासीन्नोसदासीत्तदानीं

यद्यच्छरीरेणकरोतिकर्मशरीरयुक्तःसमुपाश्नुतेतत् ॥ शरीरमेवायतनंसुखस्यदुःखस्यचाप्यायतनंशरीरं ॥ २१ ॥ वाचातुयत्कर्मकरोतिकिंचिद्वाचैवसर्वंसमुपाश्नुतेतत् ॥ मनस्तुयत्कर्मकरोतिकिंचिन्मनःस्थएवायमुपाश्नुतेतत् ॥ २२ ॥ यथायथाकर्मगुणंफलार्थीकरोत्ययंकर्मफलेनिविष्टः ॥ तथातथायंगुणसंप्रयुक्तःशुभाशुभंकर्मफलंभुनक्ति ॥ २३ ॥ मत्स्योऽयथास्रोतइवाभिपातीतथाकृतंपूर्वमुपैतिकर्म ॥ शुभेत्वसौतुष्यतिदुष्कृतेतुनतुष्यतेवैपरमःशरीरी ॥ २४ ॥ यतोजगत्सर्वमिदंप्रसूतंज्ञात्वात्मवंतोव्यतियांतियत्तत् ॥ यन्मंत्रशब्दैरकृतप्रकाशंतदुच्यमानंशृणुमेपरंयत् ॥ २५ ॥ रसैर्विमुक्तंविविधैश्चगंधैरशब्दमस्पर्शमरूपवच्च ॥ अग्राह्यमव्यक्तमवर्णमेकंपंचप्रकारान्ससृजेप्रजानां ॥ २६ ॥ नस्त्रीपुमान्नापिनपुंसकंचनसन्नचासत्सदसच्चतन्न ॥ पश्यंतियद्ब्रह्मविदोमनुष्यास्तदक्षरंनक्षरंतीतिविद्धि ॥ २७ ॥ ॥ इतिश्रीमहाभारतेशांति० मोक्ष० मनुबृहस्पतिसंवादेएकाधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २०१ ॥ ॥ ७ ॥

मनुरुवाच अक्षरात्खंततोवायुस्ततोज्योतिस्ततोजलं ॥ जलात्प्रसूताजगतीजगत्यांजायतेजगत् ॥ १ ॥

नासीद्रजोनोव्योमापरोयदितिश्रुतावपि सृष्टेःप्राक्सदसद्रजःशब्दोदितानांप्रधानशून्यपरमाणूनांयुक्तिप्रसक्तानांपरव्योमशब्दितस्यमायाशबलस्यचजगत्कारणश्रुतिप्रसक्तस्यनिषेधात् ॥ २७ ॥ इति शांति० मो० नै० भा० एकाधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २०१ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ अक्षरात् मायासहायात् ननुनोव्योमापरोयदितिसृष्टेःप्राक्मायाशबलस्यनिषेधात्कथंअक्षरेमायासहायादितिविशेषणंदीयते सत्यं तुच्छयेनाभ्वपिहितंयदासीदितितत्रैववाक्यशेषेतुच्छेनमिथ्याभूतेनतमसाआभुव्यापकंअपिहितंआच्छादितमित्युक्तेस्तमसश्चतुच्छत्वाभिधानात् सर्पेणरज्वाइवनपरमार्थतोक्षरस्यसद्वितीयत्वमितिज्ञेयं एवंचतुच्छज्ञानादृताच्छुक्तिखंडाद्रजतमिवाक्षरात्खाद्वायुरुत्पद्यतेइतिनकश्चिद्दोषः ॥ १ ॥

Digitized by Google